Dnro 001/81/2021

Pasi Sorjonen

24.5.2021

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 18.5.2021

VNS 3/2021 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025

Finanssipoliittinen elvytys jatkuu liian pitkään

Julkisen talouden suunnitelma nojaa valtiovarainministeriön laatimaan talousennusteeseen. Koronaviruspandemia kiusaa vaihtelevalla tavalla edelleen koko maailmaa. Rokotusten etenemisen ansiosta pandemian selättäminen ja normaalimpaan elämään palaamisen hetki lähenevät, mutta tarkkaa aikataulua niille ei kukaan pysty kertomaan. Talouden näkymät pysyvät poikkeuksellisen epävarmoina, kunnes normaalin elämän aika koittaa.

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa kuluvana vuonna 2,6 prosenttia ja 2,5 prosenttia vuonna 2022 sekä keskimäärin vajaan 1,5 prosentin vauhtia vuosina 2023-2025.

Suomen talous supistui vuonna 2020 koronaviruspandemian runtelemana yllättävän vähän, vain 2,8 prosenttia. Kasvuennusteiden toteutuessa talouden tuotantomäärä palaisi pandemiaa edeltäneelle tasolleen jo vuoden 2021 lopulla, ja kohoaisi sitä korkeammaksi vuoden 2022 kuluessa. Monet tahot ennakoivat Suomen talouden kasvavan jopa tätä ripeämmin.

Maailmankaupan selkeä vauhdittuminen, talouskasvun merkittävä kiihtyminen Yhdysvalloissa ja Kiinassa sekä luottamusmittareiden vahva nousu tukevat vahvasti valtiovarainministeriön ja muidenkin ennustajien näkemyksiä. Asian kääntöpuoli on, että elvyttävää finanssipolitiikkaa ei enää tarvita silloin, kun talous jo kasvaa omaa potentiaaliaan ripeämmin.

Finanssipolitiikan pitäisi muuttua elvyttävästä neutraaliksi ja neutraalista kiristäväksi jo paljon suunniteltua aikaisemmin. Virityksen muuttaminen vasta vuonna 2023 tai sen jälkeen tulee aktiivisen finanssipolitiikan kannalta liian myöhään. Menokehyksen ylittäminen vuonna 2023 on vastuutonta talouspolitiikkaa.

Koska elvyttävää finanssipolitiikkaa on Suomessa harjoitettu pääasiassa julkisia menoja kasvattamalla, finanssipolitiikan kiristäminen on vastaavasti perusteltua toteuttaa julkisia menoja pienentämällä, eikä verotusta kiristämällä. Vain siten voidaan palauttaa finanssipolitiikan asento takaisin lähtötilanteeseen. Jos verotusta kiristetään, lopputuloksena ovat lähtötilanteeseen verrattuna sekä pysyvästi korkeammat julkiset menot että verot. Siihen suuntaan ei pidä mennä.

Suomen talous oli surkeassa kunnossa jo ennen koronaviruspandemiaa

Suomen talous ei ollut toipunut muun maailman tapaan finanssikriisistä, eikä se ollut valmis ottamaan vastaan pandemian kaltaista uutta kriisiä. Asukasta kohden laskettu reaalinen bruttokansantuote oli vuoden 2019 puolivälissä pienempi kuin vuoden 2007 lopulla. Vuoden 2020 lopulla se oli tietysti vieläkin pienempi – yhtä suuri kuin vuoden 2007 alkupuoliskolla eli jo 13 vuotta aikaisemmin. Suomen talouden kasvukyky on ollut erittäin huono.

Valtiontalous on ollut alijäämäinen viimeiset 12 vuotta. Kuntatalous on ollut viimeisen 24 vuoden aikana 22 kertaa alijäämäinen. JTS:n mukaan sekä valtio että kunnat ovat alijäämäisiä joka vuosi kuluvalla viisivuotiskaudella. Valtiontalouden alijäämä venyy siten ainakin 17 vuoden mittaiseksi, jos suunnitelmassa pysytään.

Valtiontalouden ja kuntatalouden alijäämäluvut pakottavat kysymään, onko tavoitteena se, että julkisen sektorin (pl. eläkejärjestelmä) menot ovat tästä eteenpäin aina suuremmat kuin tulot?

JTS:n mukaan julkisyhteisöjen alijäämä (nettoluotonotto) on kuluvana vuonna 5,4 prosenttia BKT:n arvoon suhteutettuna. Vuonna 2022 alijäämän arvioidaan supistuvan alle 3 prosenttiin, jolloin Suomi jälleen alittaisi alijäämälle asetetun enimmäismäärän. Tämä onnistuu kuitenkin vain eläkejärjestelmän ylijäämän turvin. Valtion ja kuntien (ja hyvinvointialueiden) yhteenlaskettu alijäämä on suurempi kuin 3 prosenttia BKT:n arvosta vielä vuonna 2023. Alijäämäarviot ovat suurempia kuin kahden vuoden takaisessa JTS:ssa.

Koronakriisin jälkeen Suomen julkinen talous on entistä haavoittuvaisempi. Uusia kriisejä tulee. On tärkeää huolehtia, että seuraavan kriisin tullessa (julkinen) talous on hyvässä kunnossa sellaisen kohtaamaan.

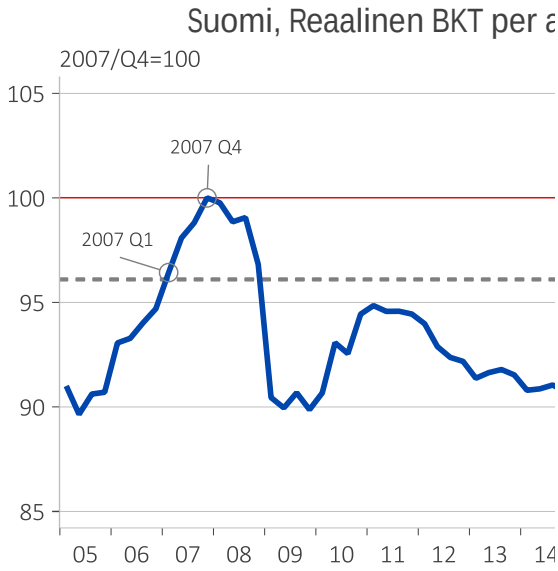

Kasvupotentiaalin vahvistaminen talouspolitiikan keskeisimmäksi tavoitteeksi

Talouspolitiikan tärkeimmäksi tavoitteeksi pitää nostaa kansantalouden pidemmän aikavälin kasvupotentiaalin vahvistaminen. Se on myös ainoa keino kasvattaa julkisen talouden reaalituloja pitkällä aikavälillä.

Hallitusohjelman tavoite nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin (ja myöhemmin korkeammaksi) on tärkeä osa ratkaisua. Valitettavasti työllisyystoimet ovat jääneet hyvin puutteellisiksi.

Toinen tärkeä osa ratkaisua ovat panostukset tuottavuuden kasvattamiseen. Hallituksen tavoite nostaa TKI-investointien BKT-osuus 4 prosenttiin on erinomainen. Valitettavasti merkittävät toimet puuttuvat edelleen myös tällä saralla.

Akava ry:n puolesta

Pasi Sorjonen
Pääekonomisti

Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
www.akava.fi